

Az Alföld fásítása gazdasági szempontokból*

Irta: Kallivoda Andor.

Hazánknak ezt a sorsdöntően fontos kérdését már számos kiváló tanulmány tárgyalta a legkülönbözőbb meglátások és szemzőgek megvilágításában. Ez alkalommal annak gazdasági jelentőségét kívánám röviden érinteni, főleg a helyi viszonyok tekintete vétele mellett.

A szőlő és gyümölcsösök újabban lábrakapott nyaklő nélkül való telepítése első pillanatra nagyon örvendetes jelenségnek látszik, mert a kultúra haladásának a bélyegét viseli, de viszont jobban szemügyre véve a dolgot, egy kissé félni is lehet, hogy azok idővel nem lesznek jövedelmező befektetések, mert nagyrészük még ezidőszerint igen gyéren lakott vidéken települt, így munkáshiánytól lehet tartani, azután nagyon költséges lesz a telep termőerőben tartásához mulhatatlanul szükséges trágyamennyiség. A nehéz gazdasági viszonyok következménye az általános depecoráció, ami a trágyahiányt állandóan emeli, úgyhogy a magtermelés sikerét biztosító trágyában is nagy hiány van, nemhogy a gyümölcsösökre jutna. Különösen érezhető ez az erdő nélkül szükölködő, fátlan vidékeken, ahol faanyag teljes híján tulajdonképpen tárgyaelőállításra szolgáló anyagokat kénytelen a lakosság eltüzelni. A műtrágya igen drága, de különben is csak állati származású trágyával kombinálva alkalmazható eredményesen. Egyébként a trágya aránylag csekély értékű terjedelmes anyag lévén, a mai rendellenesen magas vasúti díjzabás mellett való szállításával kapcsolatos beszerzése talán már nincs is a ma elérhető terményárakkal helyes arányban.

* A szerzőnek az 1934. évi kecskeméti közgyűlésen tartott előadása.

A homoki mezőgazdák megállapítása szerint a rozstermelés (Pesti Hirlap, 1933 jan. 19.) kat. holdankinti költségei a következők: szántás és vetés 150 kg, vetőmag 90 kg, aratás 85 kg, betakarítás stb. 25 kg, cséplés 45 kg, adókra 150 kg rozs, tehát az összes kiadás kamatok nélkül 545 kg rozsra az értéke. Tiszta világos tehát, hogy azoknak a földeknek a művelése, amelyeknek az átlagos hozadéka nem üti meg az 550 kg-ot: ráfizetéssel jár. Ez arra az esetre áll, ha a föld a gazdálkodó örök tulajdona. Ha bérlő a földet, úgy még a 100—200 kg rozs, mint bérösszeg is terheli a vállalkozást. Egyszerűen olyan homokon, amelyik 600 kg átlagos rozstermést nem ad: a termelés veszteséggel jár.

Több százezer hold homoki szántó nem termi meg átlagosan a 600 kg-ot és ennek dacára állandóan művelés alatt áll. Itt a gazda nem számol, neki ilyen föld jutott, munkáját nem számítja, kenyere, szalmája van és nyomorog holta napjáig, zsellér a tulajdonán. Ha pedig bérlő, úgy van honnét napszámba járni, hogy a földbérletet fáradságos munkájával megkereshesse.

Nem lett volna soha szabad a magyarságnak minden áron való birtokszerzési gyengéjét oly mértékten kihasználni, mint az úgy a múltban, mint jelenben történik. A szegény magyar bízik szorgalmában, jó erős karjában és a kínálkozó alkalomadtán olyan homokot vesz meg, amilyent árulnak, meg ami rajta marad az árverésen. Olyanföldrészeket nem volna szabad feldarabolni, áruba bocsátani sem a közületeknek, sem az erősebb kezeknek, amelyek csak nagy tőkebefektetéssel és különleges eljárásokkal hozhatnak jövedelmet és a kis ember gazdaságára gyengék, alkalmatlanok.

Mentől gyengébb a talaj, eredményes művelése annál több forgótőkével jár és annál több intelligenciát követel művelőjétől. A gyenge talajok maradjanak a közületek és az erős kezek birtokában. Azok könnyebben megbirkóznak vele, mint a magányos kisemberek. Sőt, az volna kívánatos, ha a gyenge kipárolt homoki birtokokat talán a sokat emlegetett telepítések során egy-egy nagyobb közület, vagy maga az állam váltaná magához megfelelő értékű jobb terület ellenében, melyen a magyar család boldogulhatna.

A közület, vagy az erős kéz fokozatosan beerdősítené — különféle kedvezmények igénybevétele mellett — a silány

homokokat, mert az erdő az egyedüli művelési ág, mely sikeres megtelepítés után képes önmagát fenntartani és idők folyamán talaját meg is javítani. Az erdőtelepítés lehetőségei korlátlanok, csak megfelelő munkaerő legyen a terület környékén, amelyik az erdő telepítésével, ápolásával és kihasználásával kapcsolatos munkákat elvégezze. Így például a kecskeméti Nagybugac erdőgazdasága mindaddig nem terelődhet helyes mederbe, míg oda község nem települ és a puszták jobb földjei a magyarság művelése alá nem kerülnek. Szerény véleményem szerint, teljesen idejét múlta az ottan való mostani kizárólagos legelő gazdaság — bár csábítóan romantikus —, de a boldogulni akaró magyarság talpa alá földet kell adni, még pedig jót, hogy azon boldogulhasson, szaporodhasson ez a kiváló emberfajta, mert a szántók és egyéb mezőgazdasági földek megművelésén túl az ottan már meglévő és még telepítendő szőlők és gyümölcsösök bőséges nyári munkaalkalmat fognak nyújtani, az erdők pedig télen adnak foglalkozást és kereseti alkalmat.

Erős a hitem, hogy a gazdaság irányának ilyféle megváltoztatásával úgy a nép, mint maga a közület hamarabb és könnyebben boldogul.

Mielőtt az erdőgazdaságoknak az egyes birtokosok, közületek és az állam gazdaságában való szerepére áttérnék, kívánatosnak tartom, hogy az erdőgazdaságok közvetlen jövedelmezőségére, tehát mint önálló gazdasági üzemek tiszta jövedelmére, néhány példával reámutassak és azt az élő valóságnak megfelelő módon megvilágítsam.

Általánosan az a rosszindulatúan — sokszor irigységből — beállított vélemény, hogy az erdőgazdaság a törvények szigorú intézkedésével a birtokosra reánkényszerített intézmény, amely többé-kevésbé az adófizetők filléreiből tengeti életét, vagy pedig a magánbirtokos erdőgazdaságát más mezőgazdasági üzemek jövedelemfölségeiből tartja fenn.

Ez merőben téves felfogás. Az állam erdőgazdasága olyan horribilis kamatok terheit kénytelen viselni, melyekre más gazdasági ág a mostani terményárak mellett teljesen képtelen volna. De a példás gazdaságvezetés, a faárak és a konjunktúrák ügyes kihasználása azt eredményezi, hogy az állam erdőgazdasága egyike a kevésszámú jövedelmező állami üzemeknek, holott a

nagy kamatot igénylő reáerőszakolt tőkebefektetésnek az erdőgazdaság egy fillér hasznát sem veszi.

A polgármester úr felkérésére nemrégiben volt szerencsém Kecskemét th. város erdőgazdaságának a jövedelmezőségével bővebben foglalkozni és végeredményben azt megállapítani, a th. erdőgazdaságának különböző jóságú termőhelyeire vonatkozóan megállapítottam, hogy a vágható korú jó akác állomány egy kat. holdja 70 m³ hozama 970 P-t ér, közepes akác állomány egy kat. holdja 50 m³ hozama 606 P-t ér, a gyenge akác állomány egy kat. holdja 23 m³ hozama 270 P-t ér.

Szabadkán 1 hold vágható korú kiváló akác állomány hozama 185 m³ értéke 3850 P-t ér, 1 hold jó akác állomány hozama 120 m³ értéke 1700 P-t ér, 1 hold gyenge akác állomány hozama 39 m³ értéke 710 P-t ér.

Kisszálláson 1 hold vágható korú kiváló akác állomány hozama 138 m³ értéke 2026 P-t ér, 1 hold átlagos akác állomány hozama 95 m³ értéke 1488 P-t ér, 1 hold gyenge akác állomány hozama 34 m³ értéke 516 P-t ér.

A fentebb kimutatott holdankinti vágható korú fatermek és azok értékeinek összehasonlításából kitűnik, hogy a kecskeméti eredmények a kisszállásiaknak és a szabadkaiaknak mélyen alatta maradnak. Ennek az az oka, hogy a kecskeméti erdőkben a Tős és Nyir kivételével alig akad valamire való homok, annak legnagyobb része, főleg Bugacon, közel áll a terméketlenhez. Azonkívül a még tűrhető talajokon álló erdők is elvéhédtek, nagyon régi telepítésűek, úgy hogy azoknak legnagyobb része teljes kiirtás után mezőgazdasági talaj előkészítés mellett sorközi művelés segítségével újból telepítendő.

Ha az erdőgazdaságok összes erdősült területére elosztott kat. holdankinti tiszta jövedelmét vesszük szemügyre, úgy azt látjuk, hogy az a

szabadkai erdőkben kat. holdankinti évi . . .	20 P
a kisszállási erdőkben kat. holdankint évi . . .	28 „
a szegedi erdőkben kat. holdankinti évi . . .	16 „
a kecskeméti erdőkben kat. holdankinti évi . . .	8 „

A kecskeméti erdőgazdaság holdonkinti 8 P tiszta jövedelme 10.026 kat. hold összes erdősült területre vonatkozik. Ha az erdősült területekből levonjuk a bugaci erdőknek azt a 3000

hold területét, amelyiken boróka bokron túl erdőgazdaságilag számot tévő fatömeg nincsen, úgy a holdankinti tiszta jövedelem 11.7 P-re emelkedik. Tehát újból kiviláglik, hogy a kecskeméti erdők a már fentebb említett okokból felette gyöngék.

Az imént felsorolt négy, egészben 3000 hold kiterjedésű — erdőgazdaság átlagos holdankinti tiszta jövedelme: 16.64 P. A kecskeméti 8 P ennek még nemis fele. Ennek a fent előadottakon kívül még az is az oka, hogy az erdőmívelési költségek igen nagyoösszegre rúgnak: 5 évi átlagban évi 17 ezer P, végül a vadászatból csak a vadkárok háramlanak az erdőre, a jövedelmek nem. Nagyon kívánatos volna a kisbugaci legelő buckás részeinek monostori részén, a gazdasági vasút mentén, a két erdő között fekvő, nem különben a kerektői és malomházi erdő környékén elterülő buckás, kizsarolt bérföldeknek az erdőterülethez való csatolása, hogy végleges kimerülésük előtt az erdősítés után feljavulva, kipihelve újra jövedelmezőkké váljanak.

Erős a hitem, hogy a megkezdett céltudatos munka nyomán a kecskeméti erdőgazdaság is eléri a szomszédos homoki erdőgazdaságok holdankinti tisztajövedelmének 16—17 P-ös évi átlagot, úgy, hogy az erdőgazdaságokból 200 ezer pengő évi tiszta jövedelem teljes bizonyossággal befolyik.

*

Minden gazdaság egyensúlyának a biztos bevételek képezik az alapját. Az erdőgazdaságból folyó jövedelmek — helyes gazdaságvezetés mellett — kis eltéréssel teljesen egyenletesek és a gazdaság konzervatív természetéből folyólag teljesen biztosak. Itt nincsenek szédületes kúpok, ragyogó üzletek, de kis elővigyázat és körültekintéssel a tisztességes polgári haszon nem igen marad el.

A mostani gazdasági válság közepette is tapasztalhattuk, hogy a fa árak nem hullámzottak úgy, mint más termények árai, az mindig egyenletesen tartotta az árnívót. Igaz, hogy a trianoni béke diktátum is elősegítette a faárak maradandóságát fakincseink elrablása útján, de ez a tényen nem változtat.

A felvidéki bányavárosok jogaik örökváltságaként hatalmas erdőket kaptak a magyar erdőkinestártól.

Ezek az erdőbirtokok képezték mélyen a békében ezeknek a városoknak a gondnélküli biztos megélhetést és a kulturális

fejlődést. Nagyrésze van az erdőkből származó, biztosan befolyó jövedelmeknek abban, hogy az erdőbirtokos városok igen sok tekintetben megelőzték azokat a városokat, amelyeknek erdőbirtoka nem volt. Vagyha volt is, az autonóm kezelés révén oda jutottak, hogy kénytelenek voltak erdőgazdaságuk ügyét az állam által rendbe hozatni. (Szeged, Szabadka, Debrecen stb.)

Az erdő jövedelme biztos, évtizedeken át lassacskán fejlődik, halmozódik a fakincs a felújítás, az állományt fejlesztő műveletek céltudatos és lelkiismeretes végrehajtása nyomán..

A körütekintéssel végzett kitermelés, ügyesen végrehajtott kiszállítás és a helyes kereskedelmi érzékkel eszközölt értékesítés, mindenesetre biztosítja azt a tisztességes jövedelmet, mely teljes beosztás mellett évről-évre egyenletesen és ugyanegy időben folyik be. Mentől nagyobb része állandó és biztos egy gazdaság bevételeinek, annál nyugodtabb, annál biztosabb a gazdaság menete és üteme.

A fa még mindig pótolhatatlan anyag. Utóbbi időben az építkezés szerkezeteiből nagyon kiszorította ugyan a vas, de még inkább a vasbeton, de annál hatalmasabb fatömegeket emészt meg a papír-, gyufa- és cellulozé-gyártás és legújabban a fagáz-generátoros erőművek. A háztartások tűzhelyeit majdnem kivétel nélkül fával tüzelik. A lakószobák fűtésénél a kokszt és szén beszerzésének bizonytalansága, piszkos és drága volta, de meg a jó anyagnak külföldről való származása, mind inkább fafűtésre ösztökélik a fogyasztókat, főleg a felette takarékos Hardtmuth és Héber rendszerű kályhák elterjedése óta a tiszta, egészséges és veszélytelen fatüzelés mindinkább terjed.

Határozottan agrár jellegű hazánk háztartásában az a legfontosabb, hogy mivel tüzelnek a kiscgazdák több millió tűzhelyén és mivel táplálják télen a búbos kemencéket! Sajnálattal kell megállapítanom, hogy a kiscgazdák háztartása még mindig tápláló anyaföldünk rovására olyan mezőgazdasági növényi hulladékokkal és azok fogytán szalmával tüzel, amelyből sok millió mázsa termőerőt adó trágya lett volna termelhető.

Ebben látom egyik okát a Tiszántúlról halható gyakori panaszoknak, mert ott erdő nincs, tüzelni kell, fára pénz nem telik s így kénytelenek azt tüzelni, ami megég! Itt megjegyzem, hogy két kéve jó rözse egy kereszt gabona szalmáját menti meg.

Az erdőgazdaság nem öncél, harmonikusan illeszkedik bele az általános gazdasági boldogulás és jólét megteremtésébe, de főleg a kiszazda társadalmat istápolja és fatermesével előmozdítja a föld termőerejének fokozását célzó trágya termelést. Erre az anyagra pedig az Alföldnek állandóan emelkedik a szükséglete, főleg a betegesen szaporodó szőlő- és gyümölcsstelepek révén, amelyek a termőföldnek majdnem semmitsem szolgáltatnak vissza.

*

A terményekkel stb.-vel való önellátást (autarhia) kárhoztatják. Úgy hiszem, hogy ez csak káros, ha a hazai termény, vagy gyártmány előállítás ára többé jön, mintha azt idegenből hozatnánk, vagy ha a hazai termény minősége túlságosan silány lenne.

Egyébként a hazai, vagy az egyes egyén háztartásában a házi, ami odahaza készül, vagy terem — ha egyébként megfelel — rendszerint a legjutányosabb szokott lenni, amellet odahaza készen van, akkor vesszük igénybe, amikor arra éppen szükségünk van, nem kell hozatni, nem kell a reá való pénzről, pláne esetleg még idegen valutáról gondoskodni.

Fokozott mértékben áll ez a nagy kiterjedésű és aránylag alacsony értékű tüzelőanyagokra. A külföldi származású kokszt vagy szénnel szemben előnyben kell részesíteni a hazai származású szenet vagy fát. Minthogy a hazai szénrel való fűtés az erre szolgáló különleges drága kályhákban és leggyakrabban kellemetlen szagú gázok fejlődésével kapcsolatos, leg-gazdaságosabb és legtisztább, jó kályhákban a hazai fával való tüzelés. A háborús vagy egyéb gazdasági feszültségek nagyon megnehezítik, sokszor teljesen lehetetlenné teszik a jóminőségű külföldi tüzelő anyagok behozatalát. Ilyen esetekben, főleg ha tüzelő szerkezeteink kizárólagos minőségű külföldi tüzelő anyagok részére vannak építve az üzemek igen kellemetlen helyzetbe kerülhetnek, főleg akkor, ha nélkülözhetetlen közüzemekről van szó, mint világító, vízellátó, szivattyú stb. közüzemek.

Milyen kényelemben és biztonságban érezné magát Keskemét th. városa, ha a villamos műveket faszívógáz tartaná üzemben, a városházát pedig akácfatuskóval fűtenék a drága kokszt és szén helyett. Az iskolákban, főleg a külteleken vissza

kellene állítani a rözse tüzelésre alkalmas búbos vagy téglakemencéket. Egyszóval a városi erdőgazdaság összes tüzelésre való fatermékeit a lehetőség határáig saját szükségletének ellátására kellene felhasználni, így a kocsz és szén ára, valamint annak szállítási költségeire való készpénzről nem kellene — főleg ebben a szűk világban — más bevételekről gondoskodni. Az anyagok idehaza készleten vannak és bármikor igénybe vehetők.

Ugyanez az eset áll az egyes magánosokra is.

A kisgazda azonban néhány holdat kitevő földecskéjéből nem ültethet be fával semekkora területet. Meg kell elégednie egy kis szerű tanyafásítással, vagy valamennyi fasorral, már csak egy kis árnyékért, a malacnak, aprójószágának egy kis hulló eperért, meg hogyha valamelyik eszköze törik ne legyen kénytelen kölcsönbe kérni, vagy nyomban a városba szaladni. Az erősebb gazda körül ülteti birtoka határait, a közdüllőről tanyájáig fás bejáratot ültet. Marhakorlátját fával szegi. A tanya telkét és rakodóját az északi szél ellen két, háromszorosan ültetett szélfogó pásztával védi. A birtok terjedelmével és birtokosának módjával kell a fásításoknak is egyenes arányban növekedni és haladni. Az volna az eszményi állapot, ha minden birtokhoz annyi fasor, szélfogó és erdő tartozna, melynek fatermése tartamosan eltudná látni a birtok minden néven nevezendő faszükségletét. Ugyanez áll a községre, valamint a magára a közületek összeségére: az államra is.

Ahol hiány van erdőben és fában a lehetőség határáig segíteni kell a hiányon. Mégpedig mindenkinek, akinek az módjában van és mind azzal, amivel csak teheti. Elsősorban minden egyes birtokos ültesse el birtokán az összes fákat, melyek birtokának megművelését és használatát nem akadályozzák, ne sajnálja azoktól azt a kis férőhelyet, amelyen megteremne ez, bőségesen megadóznak azok szélfogó szolgálataikkal, évekig gallyaik nyeseidékeivel, végül pedig fatestükkel.

A községek gondoskodjanak arról, hogy a hatáskörükbe tartozó utcák, terek, temetők, dülő utak, egyszóval minden hely, ahova más jelentékeny kára nélkül fa ültethető, fásítva legyen és azok mindenféle károsítástól meglegyenek védve.

Az állam e téren való kötelezettségeinek taglalása kívülről esik ezen kis megemlékezés keretein. Az életre hivatandó új

erdőtörvény bölcs előrelátással kívánja szabályozni az erdőgazdaságok országos kérdéseit. Adja Isten, hogy a tervezet változatlanul emelkedhessék mihamarabb törvényerőre.

Talán helyén való, hogy ezt az alkalmat használom fel arra, hogy azok nevében, akik az Alföld népével és annak boldogulásával jobban összeforrottak, négy könnyen teljesíthető kérést intézzek a földművelésügyi kormányhoz. Kegyeskedne a földművelésügyi miniszter úr önagyméltósága arról gondoskodni, hogy:

1. a földművelésügyi minisztérium erdészeti csoportjának egyik osztályán legyen egy előadó, akinek a kezéhez volnának utalandók az Alföldet érintő összes erdőgazdasági ügyek. Ezt az előadói helyet csak olyan erdőmérnökkel lehessen betölteni, aki az Alföld erdőgazdaságának az ügyeivel úgy tudományos, mint gyakorlati úton is foglalkozott és e téren való ismereteinek nyilvánosan tanujelét adta.

2. Az Alföld erdőgazdasági ügyeinek ellátására lehetőség szerint olyan fiatal erdőmérnököket kell alkalmazni, akik önként kíváncsiak oda, vagy idevonatkozó ismereteket és gyakorlatot tudnak igazolni.

3. Tegye az erdészeti csoport vezetője az Alföld ügyei előadójának különös kötelességévé azt, hogy az Alföld gazdaságát érintő minden néven nevezendő újabb tudományos, vagy gyakorlati mozzanat lehetőleg az egész erdőmérnöki karral, vagy legalábbis az Alföldiekkel közölve legyen.

4. Tétessék intézkedés aziránt, hogy a műegyetem erdőgazdasági karán az összes érdekelt tanszékek az Alföld erdőgazdaságával kapcsolatos tudományos megállapításokat, valamint az eddig bevált gyakorlati eljárásokat és fogásokat ne csak mellékesen, de az ügy jelentős voltához méltó terjedelemben adják elő.

Ezek a kívánságok külön költséget nem igényelnek és két rendelet kiadásával megoldhatók.

*

Az Alföld erdőségei és egyéb faültetvényei nemcsak fatesztük értékével emelik az általános jólétet és mentik meg az eltüzeléstől a termőföld karbantartására, főleg a homoki kultúráknak annyira szükséges és nélkülözhetetlen trágyára feldolgoz-

ható anyagokat, de a szociális hasznuk és jelentőségük a faértéknél sokkal többet ér.

Az Alföldön az összes erdei munkákat késő ősztől, a tél folyamán a kora tavaszig kell végrehajtani, tehát abban az időben, amikor minden néven nevezhető egyéb gazdasági külső munka szünetel. Ekkor nyílik alkalom arra, hogy a lakosság kézi és fogatos munka erejét hasznosíthassa. Ilyenkor válik lehetővé az, hogy a teljesített erdei munka ellenében egész esztendőre való tüzelő, némi mezőgazdasági fa, esetleg még szerszám és épületi fa megszerezhető.

Ezentúl még lelkileg is nagy különbség van abban, ha a család férfi tagjai egész télen mérsékelt testi munkát végeznek az erdőn, vagy e híján a kovács-műhely küszöbén, vagy a kocsmá lócáján töltenék az idejüket és szednék magukba a nemzeti lelkületet ölő marxista mérgeket.

Az Alföldi nép azt tartja, hogy: meleg szoba — fele koszt! A meleg búbos vonzó erővel bír még akkor is, ha jobb híján — egy kis sült tök melegszik a vállán! — míg a hideg szoba, üres gyomor könnyen olyan útra terelik a nélkülöző magyart, amelyiken csendőrrrel, törvényt kerül szembe.

*

Az iménti rövid vázlatból is tisztán kiviláglik az Alföld fásításának gazdaságilag is igen jelentős kérdése, így bátran kérek fel mindenkit, hogy annak ügyét oly módon segítse elő, ahogy tőle kitelik, mert ezzel segíti elő az Alföldnek — a magyarság soha ki nem meríthető bölcsőjének — talpraállását, boldogulását és örökös fennmaradását!

